

Geef IT-architecten de ruimte om bij te dragen aan een duurzame samenleving

De toekomstbestendige architect is digitaalkundig

Architecten binnen het ICT-domein hebben van oudsher vaak een duidelijk begrensd vakgebied. Dat volstaat niet meer, ziet Peter Beijer. Hij pleit voor de komst van de digitaalkundige architect. Wat moet zo'n architect kunnen, welke eigenschappen vereist dat en welke voordelen levert dat op? En hoe borg je de kwaliteit van deze nieuwe functie?

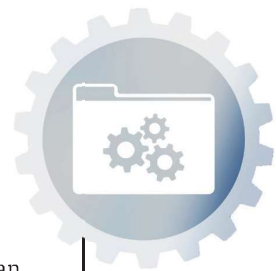
DE DIGITALE WERELD TRANSFORMEERT ONZE SAMENLEVING IN EEN ONGEKEND TEMPO. Daarmee groeit de vraag naar professionals die deze complexe en snel veranderende wereld kunnen structureren: de digitaalkundig architect. Traditioneel is het werkveld van architecten binnen het digitale domein vaak gekaderd binnen technologische disciplines, zoals enterprise- en ICT-architectuur. Echter, deze nauwe focus schiet tekort. Een digitaalkundig architect moet breder geschoold en toekomstbestendig zijn, niet alleen in technische kennis, maar ook in de humane en sociale kant, verandermanagement, ethiek en leiderschap. Daarnaast zijn registervorming en wettelijke regulering essentieel voor het borgen van de kundigheid van deze beroepsgroep.

Nadruk op impact

Traditioneel waren enterprise- en ICT-architecturen gericht op het structureren van technologische systemen binnen organisaties. ICT-architecten hielpen organisaties bij het standaardiseren van

technologie, zoals netwerken, applicaties en infrastructuur. Enterprise-architecten opereerden op een hoger niveau, waar de focus lag op het afstemmen van technologie met de bedrijfsstrategie. Hoewel beide disciplines waardevolle bijdragen kunnen leveren aan organisaties, zijn beide benaderingen vaak gedomineerd door technocratische perspectieven: de nadruk lag op technologieën en processen, niet op de bredere organisatorische of zelfs maatschappelijke impact.

Deze nauwe visie heeft geleid tot uitdagingen. Technocraten hebben de neiging om complexe problemen uitsluitend door een technische bril te bekijken, waarbij de menselijke, ethische en organisatorische aspecten onvoldoende worden meegenomen. Dit leidt vaak tot oplossingen die technisch robuust zijn, maar niet altijd passen binnen de sociale of culturele context van een organisatie. De digitaalkundig architect moet daarom veel verder kijken dan technologie alleen. De digitaalkundig architect opereert in een complexe omgeving waarin tech-

nologische en maatschappelijke krachten elkaar beïnvloeden. Bijvoorbeeld, kunstmatige intelligentie en automatisering kunnen zowel enorme efficiëntiewinsten als ethische dilemma's opleveren. Om effectief te zijn, moet de architect niet alleen begrijpen hoe deze technologieën werken, maar ook hoe ze kunnen worden ingezet op een manier die recht doet aan de belangen van alle belanghebbenden, en dus de organisatie en maatschappij.

Technische oplossing in organisaties

Een humane, sociale invalshoek en verandermanagement bieden de architect de handvaten om niet alleen technische oplossingen te ontwerpen, maar ook om deze in te bedden in organisaties en de relatie naar gebruikers. Technologische veranderingen gaan namelijk gepaard met organisatorische transformatie. Het succesvol implementeren van een digitale strategie vereist inzicht in hoe organisaties werken, hoe verandering kan worden gemanaged, en hoe weerstand kan worden overwonnen – de digitaalkundig architect is geen verandermanager, maar is wel op de hoogte van de aspecten en dilemma's die verandering beïnvloeden. Ethiek en leiderschap zijn cruciaal in een tijd waarin technologie steeds meer maatschappelijke vraagstukken raakt.

Een digitaalkundig architect is op de hoogte van de aspecten en dilemma's die verandering beïnvloeden

Denk bijvoorbeeld aan privacy, publieke waarden, cybersecurity, en de impact van algoritmes op sociale ongelijkheid. Een digitaalkundig architect moet de rol van technologie kritisch kunnen benaderen en ervoor zorgen dat de oplossingen die worden geboden, sociaal, rechtvaardig en duurzaam zijn.

Om de kwaliteit van de beroepsgroep te borgen, is professionalisering essentieel. Het opzetten van registers, zoals die al bestaan voor accountants of advocaten, draagt bij aan het waarborgen van vakbekwaamheid. Digitaalkundig architecten werken veelal binnen digitale ecosystemen en de onderlinge verbanden in digitale ketens. Daarom hebben zij een grote maatschappelijke

impact – een fundamentele, ingrijpende verandering in de samenleving met directe en indirecte maatschappelijke gevolgen. Een dergelijk register biedt transparantie over de kennis en vaardigheden van professionals en stelt organisaties in staat om te vertrouwen op de kwaliteit van de geboden diensten.

Daarnaast kan wettelijke regulering een belangrijke rol spelen in het standaardiseren van ethische normen en het minimaliseren van risico's, bijvoorbeeld in sectoren zoals gezondheidszorg of financiële diensten, waar digitale technologieën een grote impact hebben, is het van vitaal belang dat digitaalkundig architecten niet alleen bekwaam, maar ook verantwoordelijk handelen.

Een nieuwe functie

Het profiel van de digitaalkundig architect vloeit voort uit maatschappelijke ervaringen en resultaten van onderzoeken om de aanpak van digitalisering in de samenleving structureel en fundamenteel te verbeteren. Deze functie vereist een kritische houding naar de opdrachtnemer, maar ook naar de opdrachtgever. Als spiegel voor de opdrachtgever dient de digitaalkundig architect een onafhankelijke en reflectieve positie in te nemen ten opzichte van de opdrachtgever. Dit betekent dat hij of zij in staat moet zijn om onrealistische verwachtingen aan te kaarten of te waarschuwen

voor mogelijke problemen op langere termijn, zoals een gebrek aan duurzaamheid of toekomstbestendigheid. Dit vraagt om diepgaand inzicht in de sector waarin wordt geopereerd, zoals de overheid, industrie, financiële sector en zorg. Alleen met deze kennis kan een architect bijdragen aan realistische en duurzame digitaliseringsoplossingen.

Als kritische partner voor de opdrachtgever is de digitaalkundig architect verantwoordelijk voor het definiëren en verifiëren van de realisatiecriteria. Vanuit een architectuurperspectief moet de architect kunnen beoordelen of de principes, modellen en standaarden die zijn vastgesteld daadwerkelijk terug te vinden zijn in het eindproduct. In een tijd waarin 'Big Design Up Front' achterhaald is, moet de digitaalkundig architect bovendien bedreven zijn in moderne methoden zoals agile ontwikkelprocessen, maar wel met behoud van kwaliteit en realiteit.

Intrinsieke kwaliteit

Kwaliteit van binnenuit is het primaire doel van de digitaalkundig architect, door beter bedienen van opdrachtgevers en de samenleving als geheel. Enerzijds door te helpen maatschappelijke en organisatorische vraagstukken op te lossen met behulp van digitalisering. Anderzijds door te voorkomen dat digitalisering zelf nieuwe problemen veroorzaakt. De nadruk ligt hierbij op het realiseren van intrinsieke kwaliteit in organisaties, programma's en projecten.

Kwaliteit betekent hier niet alleen een goed werkende, effectieve en betrouwbare informatievoorziening, maar ook sociale rechtvaardigheid, duurzaamheid en veiligheid. De digitaalkundig architect is daarmee een essentiële schakel in het waarborgen van een toekomstbestendige digitalisering die de samenleving als geheel ten

Als spiegel voor de opdrachtgever moet de digitaalkundig architect een onafhankelijke positie innemen

goede komt. De bedoeling van deze nieuwe functie is dus om opdrachtgevers en samenleving beter te kunnen bedienen door enerzijds te helpen om maatschappelijke en organisatorische vraagstukken met behulp van digitalisering op te lossen en anderzijds het ontstaan van problemen door digitalisering te voorkomen. Het gaat om het realiseren van kwaliteit van binnenuit in samenleving, organisaties, programma's en projecten. Kwaliteit die moet zorgen voor een sociale, goedwerkende, effectieve, betrouwbare, duurzame en veilige informatievoorziening en digitalisering.

De beroepsorganisatie Digital Architects NetWork (DANW) werkt hard aan het positioneren van de digitaalkundig architect als een erkend beroep. DANW zet zich in voor het definiëren van de competenties waaraan een digitaalkundig architect moet voldoen, waaronder een brede set vaardigheden en een ethisch kompas dat essentieel is in een wereld waarin technologie steeds meer

invloed heeft op onze samenleving. Door middel van initiatieven zoals het opstellen van een beroepscode, het ontwikkelen van certificeringstrajecten en het bevorderen van samenwerking tussen vakgebieden, streeft DANW er

naar om de digitaalkundig architect een centrale positie te geven in de digitale transformatie. Samen met de statutair verbonden Stichting Post Master Digital Design & Architecture is een set leerdoelen ontwikkeld die nu worden gebruikt door een aantal onderwijsinstellingen voor vernieuwende onderwijs-trajecten. Bovendien werken de beroepsorganisatie en de stichting samen met het ministerie van BZK voor wettelijke erkenning, waarmee de positie van deze beroepsgroep wordt versterkt en het vertrouwen van organisaties en de maatschappij in hun expertise wordt vergroot.

Meer dan technoloog

De digitaalkundig architect van de toekomst is meer dan een technoloog; hij of zij is een ecooloog die verbindingen legt, een strategisch denker, een veranderaar, een ethicus en een leider. Door kennis en vaardigheden uit verschillende domeinen te integreren, kunnen deze professionals technologie inzetten om niet alleen bedrijfsprocessen, maar ook maatschappelijke waarden te versterken. Registervorming en wettelijke regulering kunnen bijdragen aan de verdere professionalisering van dit vakgebied, door transparantie te bieden en ethische normen te waarborgen. Op deze manier kan de digitaalkundige architect niet alleen bijdragen aan een succesvolle digitale transformatie, maar ook aan een rechtvaardige en duurzame samenleving.

Peter Beijer
is voorzitter van het Digital Architects NetWork